

HAVFORSKNINGSINSTITUTTETS MERKNADER TIL HØRING – FORSKRIFT OM
UNDERSØKELSE OG UTVINNING AV SKJELLSAND, SAND OG GRUS I KYSTNÆRE
OMRÅDER.

Frithjof Moy og Espen Johnsen

Havforskningsinstituttet
2022

Forskrift om undersøkelse og utvinning av skjellsand, sand og grus i kystnære områder.

Havforskningsinstituttet har merknader til høringsforslag til forskrift om undersøkelse og utvinning av skjellsand, sand og grus i kystnære områder.

1) Krav til kunnskaper er for vage. I §6 pkt. f) sies det at en søknad skal kun redegjøre for «de opplysninger søker har om sjøbunnens topografi og biologi samt forekomstens utbredelse og kvalitet». Vi anbefaler at ingen utvinning skal finne sted før en biologisk kartlegging er gjennomført. Skjellsand, sand og grus er leveområde for mange arter som flatfisk, kamskjell, tobis, rugl med flere. Med dagens kunnskap vil vi spesielt peke på behov for å beskytte tobis og rugl som er to sårbare arter.

2) Utkast til forskrift mangler retningslinjer eller krav som avgrenser uttak av sand i leveområder for tobis, uttak av den levende kalk-ressursen rugl eller andre sårbare arter. Vi anbefaler at tobis-områder og rugl nevnes spesielt under §9 Forsvarlig utvinning.

Tobis-leveområder

Tobis er et samlebegrep for fem ulike arter i norske farvann; havsil, småsil, storsil, uflekket storsil og glattsil. Havsilen er den mest vanlige og den viktigste i fiskeriet i Nordsjøen. Tobis er en økologisk nøkkelart som har stor betydning for mange slags fiskerier. Den er viktig føde for både fisk og fugl, inkludert lundefugl, og store mengder matfisk følger etter og beiter på stimer av tobis. Nedgang i fiskefangster på 1970-tallet på kysten og i Nordsjøen, hadde sannsynlig sammenheng med det økt fiske etter tobis. Tobis-fiskerier er nå regulert både i Norge, UK og EU.

Tobisen holder til på sandbunn av en spesiell kvalitet. Her tilbringer den en stor del av sin tid i nedgravd tilstand. Tobisområder i Nordsjøen er kartlagt og stedfestet, men det mangler på store deler av kysten. Uttak av sand vil ha direkte negativ påvirkning på bestanden av tobis og videre negativ innvirkning på bestander av fugl og fisk, og økonomisk negativ innvirkning på fiskerier.

Havforskningsinstituttet mener derfor det er viktig at det er gjennomført kartlegging (geologisk og biologisk) før det gjøres uttak av sand og at det følgelig settes krav i §6 til adekvat kunnskap om sand-kvalitet og tobis-forekomster før en søknad kan behandles.

Vi anbefaler at tobis konkret nevnes i §9 Forsvarlig utvinning f.eks. ved at «Uttak av masser skal ikke gjøres i leveområder for tobis» og «Dersom opptaksområdet grenser mot viktige gyte- og oppvekstområder for villfisk, inkludert leveområder for tobis, ..., skal det utvises særlige hensyn under driften.»

Referanser

<https://www.hi.no/hi/temasider/arter/tobis>

<https://www.hi.no/hi/nettrapporter/rapport-fra-havforskningen-2021-33>

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M5/M5.pdf>

https://www.hi.no/hi/nettrapporter/fisken-og-havet/2016/fisken_og_havet_5-2016_tobis_print

Rugl

Rugl er en gruppe forkalkede, korall-liknende rødalger som forekommer langs hele kysten ned til cirka 40 meters dyp og danner flere steder store tepper på bunnen, gjerne i strømrrike områder. Levende rugl er rosa i fargen og ligger ofte oppå lag med døde hvite kalkalger. Rugl blir kalt en «ingeniør-art» da både levende og død rugl lager struktur for og er et viktig leveområde for mange arter, blant annet skjell, børstemark og krepsdyr. Vi har lite kunnskap om denne arten i Norge, men arten vokser meget langsomt og kan ikke regnes som en fornybar ressurs.

Ruglbunn er vernet i mange land, men ikke i Norge. OSPAR klassifiserer rugl i Europa som truet og/eller avtar i både utbredelse og forekomst (OSPAR assessment report 2019). Redusert forekomst er direkte knyttet til partikkel-forurensing (tilslamming) og uttak av rugl. Uttak av rugl har derfor vært forbudt i Frankrike siden 2011 og er forbudt i deler av UK. Forbud har ført til stor etterspørsel etter denne kalk/skjellsand-kvaliteten fra områder hvor uttak ikke er begrenset eller forbudt. Uttak av skjellsand, sand og grus i eller i nærheten av rugl-forekomster, vil ha direkte negativ påvirkning på rugl-forekomsten, biodiversitet og økosystemet knyttet til dette spesielle habitatet. Basert på etterspørsel, er det en åpenbar fare for bevisst eller ubevisst uttak av skjellsand, sand og grus i norske områder med rugl-forekomster.

Havforskningsinstituttet mener derfor det er viktig at det er gjennomført biologisk kartlegging før det tillates uttak av skjellsand, sand og grus, og at det følgelig settes krav i §6 til adekvat kunnskap om utbredelse av ruglbunn før en søknad kan behandles.

Vi anbefaler at rugl konkret nevnes i §9 Forsvarlig utvinning f.eks. ved at «Uttak av masser skal ikke inneholde rugl» og «Det skal utvises særlige hensyn dersom opptaksområdet grenser mot ruglbunner» på linje med hva forskriftens §9 sier om gyte- og oppvekstområder og områder med spesielle naturvern- eller friluftsinnteresser. Vi anbefaler også at særlig hensyn konkretiseres i §9 ved at «Uttak skal ikke under noen omstendighet skje på mindre avstand enn 100 m til rugl-forekomster» på lik linje med krav satt ifm. undersjøiske kabler og installasjoner.

Referanser:

<https://www.hi.no/hi/nyheter/2020/juli/undersoker-miljoeffektar-pa-ukjent-naturtype>

<https://www.ospar.org/work-areas/bdc/species-habitats/list-of-threatened-declining-species-habitats/habitats/maerl-beds>

https://www.marlin.ac.uk/habitats/detail/255/maerl_beds

http://ukmpa.marinebiodiversity.org/uk_sacs/communities/maerl/m1_1.htm

samt referanser gitt på disse sidene.